

Mer trä i byggandet

Inledning

Efter de stora stadsbränderna i slutet på 1800-talet förbjöds trä i bärande stommar för hus högre än 2 våningar. Detta förbud har lett till en 100-årig brist på kunskapsutveckling, marknad och praxis. Då normerna nu har ändrats så att trä får användas även i höga hus öppnar sig en ny marknad för avancerat träbyggeri och träarkitektur. Regeringen har initierat en nationell strategi för ”Mer trä i byggandet”, Ds 2004:01. Denna strategi är uppföljningen på kommunal nivå.

Att använda trä handlar inte bara om husets bärande stomme utan också om fasader, invändiga ytskikt och snickerier. Men det handlar också om allt från yttre anläggningar t.ex. broar, till byggnader och i slutändan möbler.

Det finns en stor potential för tillväxt och ökad sysselsättning om träet förädlas, om ett industriellt byggande av höga hus i trä utvecklas, om trä kopplas till fullödig arkitektur och design. Växjö har varit tidigt ute i denna utveckling. För vår region, en skogsbygd med många träindustrier men också en svag tillväxt utanför Växjö stad ligger regeringens strategi för ”Mer trä i byggandet” helt i linje med våra behov.

Interiör från trähuset, hus M universitetet

1 Motiv

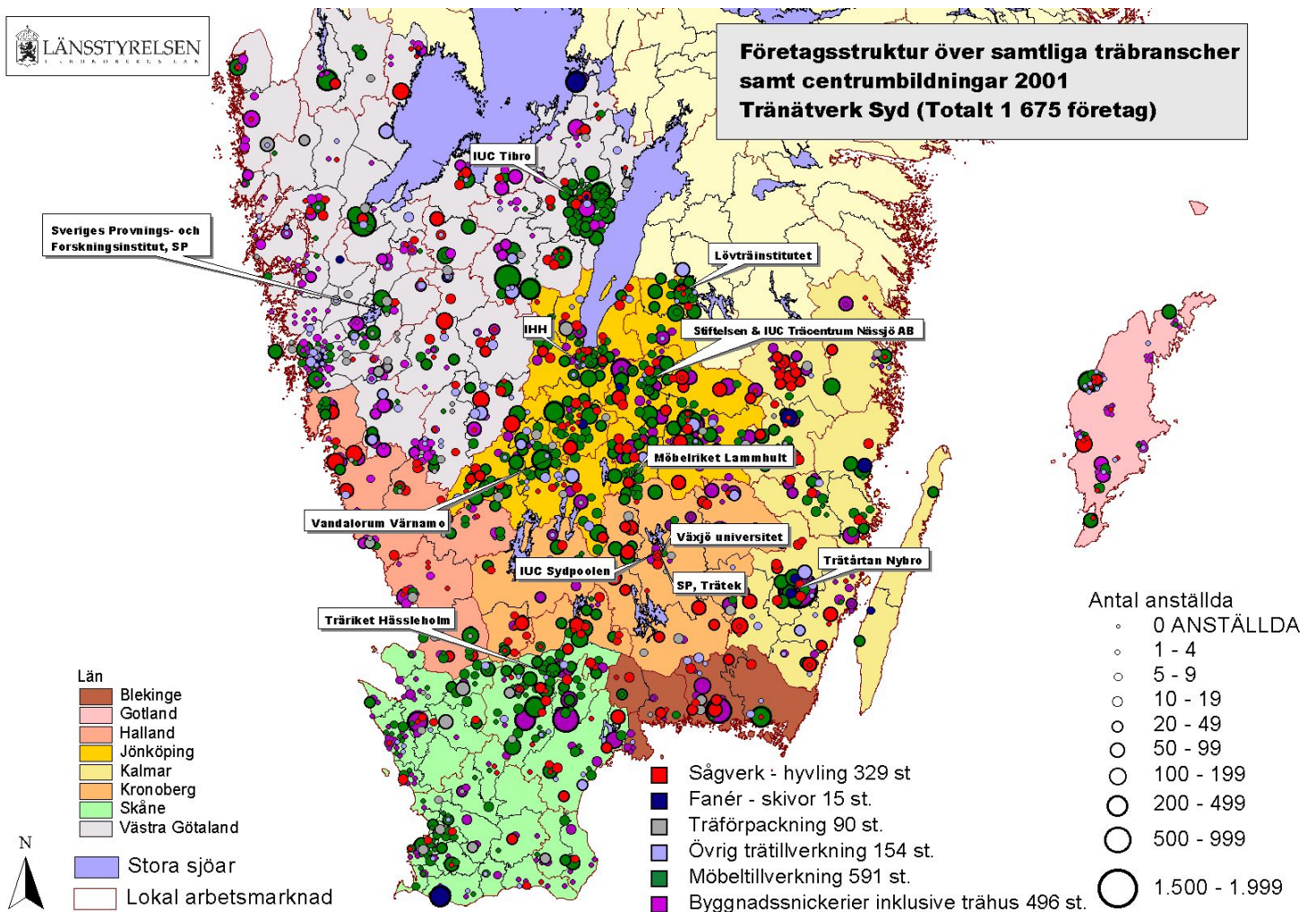
Varför ska kommunen engagera sig i träbyggandet?

- Växjö är centrum i en stor skogs- och träindustriregion. Många mindre orter och glesbygden i regionen är beroende av denna näringsgren och kan Växjö bidra till att näringen utvecklas så är det till ömsesidig nytta.
- En satsning på träbyggande är i linje med Växjös miljöengagemang.
- Ett modernt, industriellt träbyggande ger staden uppmärksamhet och en profil.

- Växjö Universitet har trä som ett viktigt tema. Universitetet och kommunen kan ömsesidigt stötta varandra.
- Kommunen är en stor byggherre och förvaltare och har intresse av att pressa byggkostnaderna
- Regeringens träprogram skapar intresse och förhoppningsvis utvecklingspengar för dem som vill anta utmaningen.

1.1 Regionen

Växjö är centrum i en stor skogs- och träindustriregion

Källa Länsstyrelsen Kronoberg

Ett framgångsrikt träprogram kan utveckla näringen och höja sysselsättningen i regionen; det är betydelsefullt för de mindre orterna och glesbygden men också för Växjö som centralort.

1.2 Miljö

Kommunen har genom VEAB gjort mycket stora insatser för att med bioenergi sänka koldioxidutsläppen. Träbyggande kan bidra till detta på ett annat sätt:

”...

En kubikmeter av ett träd motsvarar ett ton koldioxid. Om trä i större utsträckning används i långlivade produkter, såsom byggnadsverk, reduceras i viss omfattning utsläppen av växthusgaser. Det sker dels genom att trämaterialiet används och byggs in utan att förbrännas eller förmultna och dels genom att träet utgör substitut för ett annat material, som annars skulle ha använts i byggnadsverket. Om man gör en beräkning och inkluderar substitutionsprincipen kommer man fram till att varje ton trä tar hand om mer än ett ton fossil koldioxid beroende på vilket material träkonstruktionen ersätter i bygget. En lägenhet på 72 m² som byggs i en halvmassiv träkonstruktion består av ca 15-20 m³ trä och har enligt denna beräkningsmetod sett till att minst ca. 15 ton mindre koldioxid släpps ut till atmosfären jämfört med ett nybyggt i annat material. Det motsvarar koldioxidutsläpp från cirka åtta års bilkörning för ett svenskt normalhushåll. Trähuset har därtill med säkerhet ett högre återanvändningsvärde både när det gäller restmaterial som kan demonteras och i det fall trähuset en gång rivs och förbränns under energiåtervinning (2.5.2). Ju mer långlivade produkter som består av trä desto större blir klimateffekten. Byggnader, med en livslängd på 100-120 år, är från den synpunkten en idealisk produkt att använda trä i. Exakt hur sådana effekter kommer att få genomslag i framtida nationella åtaganden enligt klimatkonventionen, är ännu inte klartgjort. Dock har denna fråga om långlivade träprodukter kommit upp på agendan inför kommande förhandlingar.

...” Ds 2004:

1.3 Profil

Kommunen har byggt eller medverkat till ett stort antal trähus, bland andra:

Kvarngården, Ingelstad

Wälludden, Växjö

Trähuset, hus M universitetet, Växjö

Växjö's omfattande och avancerade träbyggnade har väckt stor uppmärksamhet. Välle Broar, som är en naturlig fortsättning, har redan i sitt programskede, blivit ett varumärke och ytterligare stärkt Växjö's profil som träbyggarstad.

1.4 Universitetet

Universitetet är en utvecklingsmotor för regionen. Det är av största vikt för Växjö att universitetet utvecklas och kan hävda sig i en allt hårdare konkurrens.

Universitetet har, med ett långsiktigt stöd från SÖDRA, satsat kraftfullt på trä med 10 professorer och 20 doktorander. I samverkan med LTH och SP Träteknik är man en mycket kompetent aktör inom området. Kommunen kan med sin planering och sitt byggande skapa en arena, VälleBroar, för forskning och fortbildning.

Kommunen kan också delta i olika forskningsprojekt på nationell och internationell nivå och på så sätt stärka forskning och utveckling i regionen.

1.5 Byggekostnader

Kommunens bolag har de senaste 5 åren investera ca 2.5 miljarder i nya byggen. Det är ett stort intresse att byggandet rationaliseras och priserna pressas. På småhussidan är trä helt dominant och träts möjligheter till industriellt byggande, lätta transporter och snabbt montage utnyttjas väl. I högre bebyggelse och för annat än bostäder har inte ett industriellt träbyggande utvecklats tillräckligt. Kommunen kan genom sin planering och sin byggherreroll medverka till en utveckling; vilken effekt den får på kostnaderna återstår att se.

1.5 Regeringens träprogram

Regeringens vision:

”om 10-15 år ska trä vara ett självklart alternativ i allt byggande i Sverige – och på sikt i Europa”

Ansvarige ministern, Ulrica Messing, skriver med syfte på Välle Broar: ”Om man vill göra allvar av målsättningen om att trä ska vara ett naturligt och självklart alternativ i byggandet så behöver vi lokala innovatörer som vågar genomföra storskaliga projekt med trä som byggmaterial.”

Regeringens vision, som i hög grad skulle gynna vår region, behöver samverka med lokala insatser. Det finns alltså en ömsesidig nytta med att vi utvecklar ett träprogram och förhoppningsvis då också får centralt stöd för forskning, utveckling och erfarenhetsspridning.

2 Kommunens roller och verktyg

Kommunen har flera nivåer att arbeta på från kommunfullmäktige till styrelser/nämnder och verkställande förvaltningar/bolag.

Mer trä i byggandet, anger fullmäktiges mål och direktiv till lägre nivåer. Viktiga områden pekas ut där kommunen kan agera och vilken inriktning arbetet ska ha. Det är sedan upp till respektive förvaltning/bolag att pröva och konkretisera möjligheterna. Prövningen ska även i de fall där träet valts bort dokumenteras.

Fullmäktige har framför allt tre områden att peka på:

- 1) Fysisk planering och mark/exploatering. För att åstadkomma ett byggande med den volym och kvalitet som kommunen önskar behövs en kontinuitet med stark projektstyrning från plan till byggande. Redan i planskedet kan kommunen söka lämpliga samarbetspartners och anpassa planens volym och innehåll. Planens intentioner följs upp i mark- och exploateringsavtal. Biskopshagen, Sandsbrohöjden och Bäckaslöv är aktuella exempel på detta.

En särskild roll har Välle Broar. Med sitt läge, på näset mellan Växjösjön och Trummen, i skärningspunkten mellan stadskärnan och universitetet, har området unika kvalitéer. Där ryms ca 1000 lägenheter eller motsvarande 100 000 kvm lokalyta.

I programmet för Välle Broar visas en kvartersstad med tanken att området kan byggas ut successivt, tomt för tomt, under en 10 – 15-årsperiod. På så sätt skapas en fortgående byggexpo som kan bli en arena för forskning, erfarenhetsåterföring och marknadsföring.

Denna arena, ”den moderna trästaden”, förutsätter att alla inblandade parter är besjälade av ambitionen att i varje projekt utveckla teknik, produktion och arkitektur. Det förutsätter också en stor öppenhet så att forskning och erfarenhetsåterföring kan ske utan hinder.

- 2) Kommunen kan anvisa sina bolag att pröva träets möjligheter i varje nytt projekt, att bolagen utvecklar sitt träkunnande och utvärderar genomförda projekt. Däremot bör fullmäktige undvika att styra tekniska lösningar vars konsekvenser och ekonomi inte kan överblickas i ett programskede.
- 3) Samverkan ut i samhället med: universitet, andra kommuner, byggherrar, entreprenörer m.fl. Detta är en samverkan som kan ske regionalt och nationellt men också i internationella projekt och nätverk; flera svenska kommuner är engagerade i

utvecklingen, på nordisk nivå finns ett samarbete ”Nordiska Trästäder, nationellt och internationellt finns möjligheter till pengar för FoU kring träbyggande, energi, miljö.

3. Kommunfullmäktiges mål och direktiv

Kommunens mål är en ökad användning av trä i högre bebyggelse. Under den kommande 10-årsperioden ska Välle Broar utvecklas till en modern trästad.

Kommunens styrelser/nämnder och förvaltningar/bolag ska i sina verksamheter beakta de motiv som angetts ovan. Särskilt gäller:

- I den fysiska planeringen ska, i inledningen av ett projekt, träbyggandet prövas. I detaljplanerna ska när det är relevant framgå av planbeskrivningen hur frågan hanterats och i genomförandebeskrivningen ska redovisas hur ambitionerna uppnås.
- Det ska finnas planberedskap för mindre projekt där entreprenörer engagerade i att utveckla träbyggandet kan få utrymme.
- Inom området för Välle Broar, dvs. marken mellan Vallviksvägen/P G Veijdes väg och Växjösjön/Trummen, ska så långt kommunen kan påverka det, all bebyggelse bidra till ”den moderna trästaden”. Det kan gälla teknik, produktion eller arkitektur. Det kan gälla trä i stommen, trä i fasader, trä i snickerier och inredning. Det kan gälla renodlade trälösningar men och också utveckling av träets möjligheter i samverkan med andra material.

Alla projekt i Välle Broar ska vara öppna och tillgängliga för forskning och utvärdering.

I planerna för Välle Broar ska den stadsbild som ”trästaden” kräver regleras i planbestämmelserna.

- Planer, markanvisningar och exploateringsavtal ska utnyttjas för att etablera samarbete med de byggherrar och entreprenörer som vill utveckla träbyggandet.
- Tekniska nämnden ska vid anläggningar i den offentliga miljön pröva träets möjligheter.
- Kommunens egna bolag ska i varje byggprojekt pröva träets möjligheter.

Bolagen ska utveckla sin kompetens i träbyggande. Genomförda träbyggnadsprojekt ska utvärderas tekniskt och ur förvaltningsynpunkt. En kunskapsbas ska byggas och spridas.

- Berörda förvaltningar och bolag ska, med hänsyn tagen till resurser och nytta, medverka i forskningsprojekt, nätverk och kunskapspridning.

